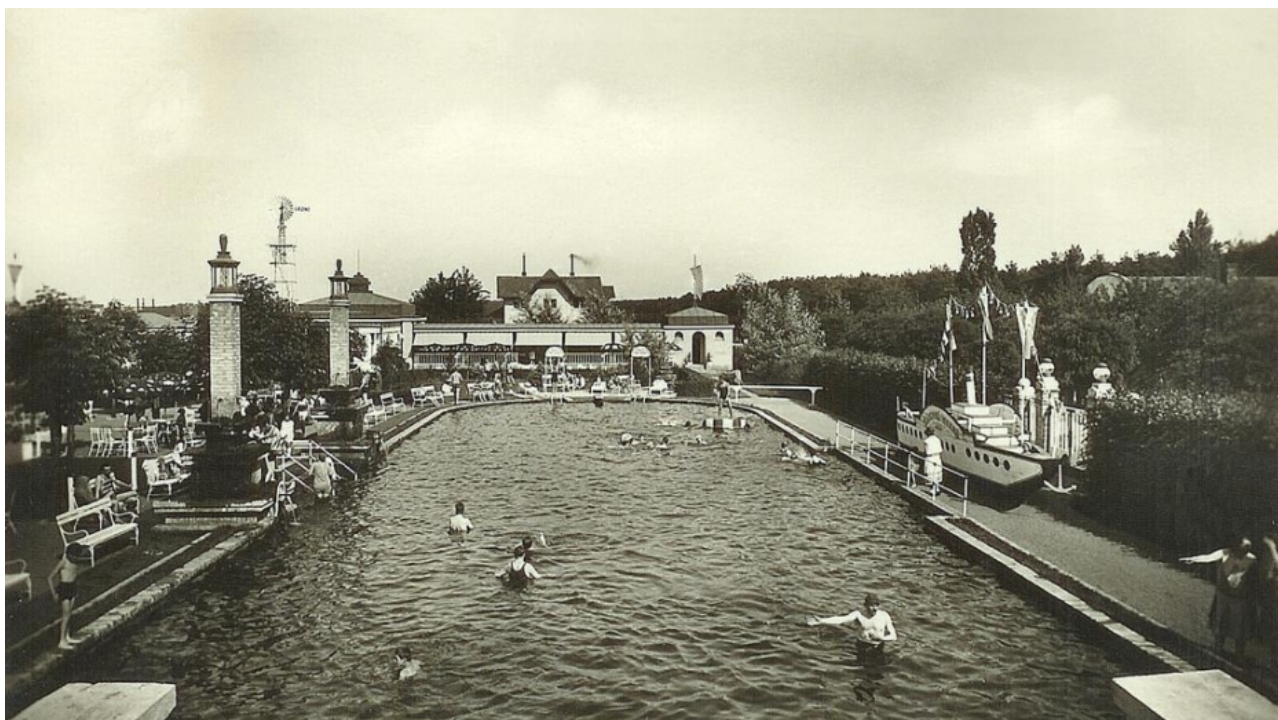

Česko, stát třiceti let nenaplněných nadějí

Lázně v Klánovicích. Foto: Kniha „Klánovice na starých pohlednicích a fotografiích“ autorů Jindřicha Lukáše a Františka Fischera

Andrej Babiš, slovenský politik balkánského typu, který má šanci stát se po třiceti letech české samostatnosti prezidentem, ztělesňuje nenaplněné naděje České republiky. Státu, který vznikl oddělením od Slovenska, které nás ale v podobě Babiše stejně dožene.

Bydlím na okraji Prahy, v Klánovicích. Do roku 1948 to byly lázně. Ne ledajaké, jezdily sem filmové hvězdy, politici, milionáři a vůbec česká smetánka. Areál lázní po únoru 1948 pustl, ale do kina a tamního tanečního sálu chodilo ještě v sedmdesátých letech. V druhé polovině osmdesátých let tehdejší radnice rozhodla o zboření celého lázeňského areálu, značně zarostlého a obkrouženého ohradou. Bylo mi dvacet. Dodnes nechápu, že jsem proti něčemu takovému nedokázal protestovat, postavit se tomu, nebylo to tehdy už tak nemožné a složité, byl Michail Gorbačov, perestrojka a zorganizovaní občané už tehdy v klížící se totalitě přece jen něco zmohli.

Do Klánovic jsme se přestěhovali až v roce 1975, lázně jsem ani částečně funkční nezažil, vlastně jsem ani netušil, jakou mají hodnotu. Těch, co je zažili, už tehdy v Klánovicích moc nežilo. A tak prostě mohly přijet buldozery, srovnat lázně se zemí, pozemky rozparcelovat. A výhodně rozprodat, už tehdy to byl docela kšeft. Dnes se já i mnozí další dojíme u archivních fotografií našich lázní, přemýšlíme, zda by nebylo dobré je obnovit, ale ono to prostě nejde.

Rozpad bez odporu

Když se ve vzpomínkách vracím do roku 1992, kdy podobně rychle zmizela naše tehdejší vlast Československo, přijde mi podobně neuvěřitelné, jak málo nám to tehdy vadilo. Jak málo jsme se za naši společnou republiku tehdy postavili, jak jsme to nechali v rukou malého okruhu politiků, kteří s programem likvidace společného státu ve volbách v červnu 1992 zvoleni nebyli. A to ani na Slovensku, o české části federace nemluvě.

Dodnes mě fascinuje moje tehdejší bohorovnost, s níž jsem jako už začínající novinář informaci o rozpadu Československa přijal. Jak jsem, podobně jako velká většina obyvatel Česka a Slovenska neprotestoval, byť většina z nás si přála zachování společného státu.

Bylo to jako s těmi klánovickými lázněmi. Jen málo z nás zažilo Československo jako něco, na co jsme mohli být hrdí. Pro mě a moji generaci narozenou na konci šedesátých let, nepamatující si Pražské jaro, ale vyrůstající v husákovské normalizaci, nebylo Československo prostě hodnotou. Bylo státem, který nás šikanoval, za který jsme se většinou jen styděli, který byl součástí zaostalého východního bloku.

A dva roky pro roce 1989 byly plné mnoha jiných změn, než aby člověk nějak příliš řešil státoprávní otázky, jejichž vyjednávání běželo tak nějak po okraji. Ve stínu kuponové privatizace, rozpadu Sovětského svazu, válek v rozpadající se Jugoslávii, a velkolepých světových cest Václava Havla.

Poslední noc Československa

Mně samotnému to celé došlo, až když bylo pozdě. Po prosincové cestě do obleženého Sarajeva mě můj tehdy mateřský Respekt vyslal na reportáž do silvestrovské Bratislavy. Bylo to na přelomu let 1992 a 1993 nehostinné šedivé město, daleko za kapitalismem a turisty už probuzenou Prahou. Během silvestrovské noci se tu nebylo ani kde ohřát, najíst, něčeho se napít.

Ale na rozdíl od Prahy se na Slovensku skutečně slavilo. Vznikal tady samostatný stát, teď už bez stínu nacistických poručníků, jako v březnu 1939. Vladimír Mečiar byl takový balkánsko-východní politik, ale ještě se příliš netušilo, čeho je schopen. Spíše než nějaké nastupující diktatury mělo Slovensko tehdy pachut' bývalých komunistů, tak odlišných od elegantního západáka Václava Klause a světové postavy Václava Havla. Toho Havla, kterého se slovenská politická reprezentace odvážila dál už nechtít za prezidenta.

Na náměstí SNP nebyly žádné davy, ale pár desítek tisíc lidí přišlo a když Peter Dvorský zpíval o půlnoci po té druhé půlce československé hymny píseň z operety skladatele Gejzy Dusíka s textem „Najkrajší kút v širom svete je moja rodná zem...“ tak jsem to těm Slovákům vlastně i ze srdce přál. A cesta nazpět vedla mlžným ránem, kdy jakoby vše pokračovalo nezměněně dál. Na hranici mezi dvěma novými státy nikdo nestál, neobjevila se žádná tabule, prostě jakoby se nic nezměnilo. „Ale změnilo se všechno,“ napsal jsem tehdy do své reportáže.

Česká samostatnost jako promarněná šance

Naděje, s kterými jsme tehdy my Češi, a mluvím i za sebe, nechali „Slováky jít“, se nenaplnily. Nestali jsme se, s výjimkou vstupu do NATO, součástí Západu dřív než Slovensko a zbytek střední Evropy. Nedokázali jsme se vytrhnout z postkomunistického světa, a to dokonce ani v míře postjugoslávského Slovinska, jak jsme si tehdy slibovali. Naše kupónová privatizace, jeden z důvodů oddělení se od Slovenska, kde v ní Mečiar nechtěl pokračovat, se ukázala být jedním velkým podvodem a tunelem. Udrželi jsme si plnou demokracii, ale i my jsme měli opoziční smlouvu a mocenský kartel. A nebýt českého prezidenta Václava Havla, Bůh ví, jak by to dopadlo.

Přes přinejmenším nepřesvědčivé domácí výsledky v nás ale zůstala rozchodem se Slováky posílená namyšlenost, se kterou jsme vstupovali do Evropské unie a které jsme se do dnešních dnů jakoby nezbavili. Možná teď při našem druhém předsednictví. Neschopnost mít stejně dobře prosperující a fungující společnost jako naši západoevropští sousedé obrodila v Česku provýchodní tendence a navazování zpřetrhaných vazeb s putinovským, stále méně demokratickým Ruskem a totalitní komunistickou Čínou. To snad teď ruskou agresí na Ukrajině končí, ale kdo ví.

Před Slovenskem a jeho důsledky jsme navíc jako Češi úplně neutekli. Po demokraticky smýšlejících Slovácích, kteří k nám na počátku devadesátých let utíkali před mečiarismem, se do Česka přesouvali i ti, pro které Slovensko bylo pro jejich byznys příliš malé a v Česku vycítili příležitost se rychleji a více obohatit.

Tak se stalo, že jsme sice utekli Vladimíru Mečiarovi, ale najednou nám tu vládl jiný, v něčem ještě nebezpečnější slovenský autoritář, oligarcha Andrej Babiš. Člověk, který si vedle mizerné, se slovenštinou komolené češtiny, přinesl do Česka i své východní způsoby pohledu na politiku, střet zájmů, demokracii a podobně.

Balkánský politik Babiš převálcoval svými brutálními způsoby zdejší českou politickou scénu a už devátý rok v ní dominuje, odstavený před rokem od vládní moci jen spojením všeho demokratického, co se v Česku ještě našlo. Pokud se v lednu, třicet let po oddělení se Česka od Slovenska, tento autoritářsky založený Slovák stane českým prezidentem, bude tragédie nadějí samostatné České republiky dovršena.

Autor je evropským editorem Deníku a bývalým zástupcem šéfredaktora slovenského deníku Pravda

Jsm rádi, že čtete naše články!

Připravuje je redakce Magazínu Paměť národa díky podpoře soukromých dárců. Budeme vděční pokud nám darujete drobnou částku i vy, abychom mohli vyprávět co nejvíce příběhů naší nedávné minulosti. Děkujeme!

100 Kč | Darovat on-line

